

katılım finans

TKBB'NİN KURUMSAL İLETİŞİM YAYINIDIR

YIL: 4 SAYI: 21 EYLÜL - EKİM 2020

20

Türk Eximbank Genel Müdürü Ali Güney

**KATILIM FİNANS
HASSASİYETİNE SAHİP
İHRACATÇILARA
ÜRÜN
GELİŞTİRİYORUZ**

42

Prof. Dr. Nevzat Tarhan

**"İYİLİKLERİN
KAPISINI,
DÜRÜSTLÜK VE
TEVAZU ARALAR"**

38

**BLOCKCHAIN
TEKNOLOJİSİ VE SUKUK**

72

**İSLAMİ FİNANSIN
NAİF HOCASI:
SABRİ ORMAN**

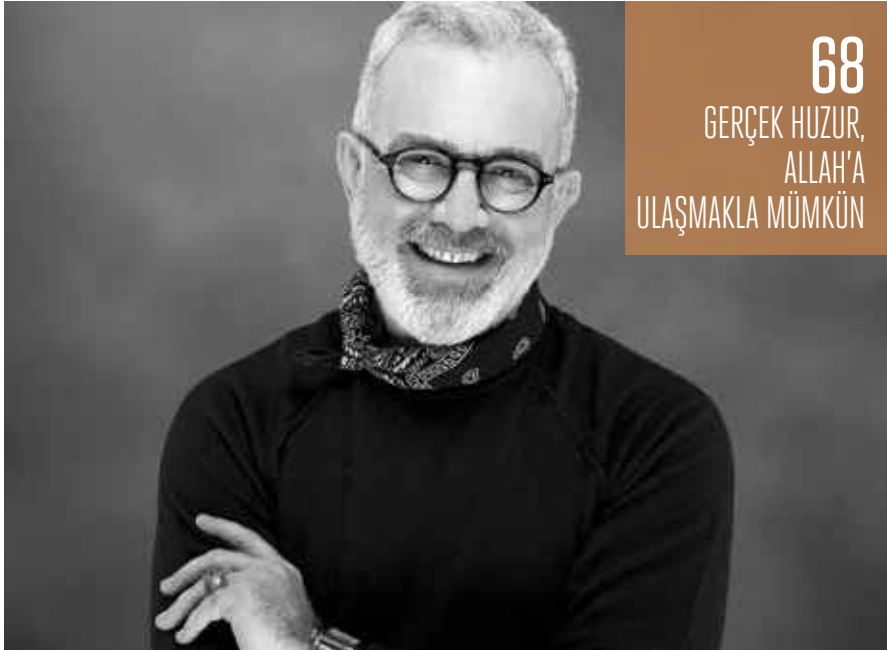
MAKALE

52 İSLAMİ FİNANSTA PENCERE MODELİ

 YORUM

60 PANDEMİ DÖNEMİNDE FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK

68
GERÇEK HUZUR,
ALLAH'A
ULAŞMAKLA MÜMKÜN

AKTÜEL

78 ÇALIŞAN MOTİVASYONUNU ARTIRMAYA DAİR PÜF NOKTALARI

 TARİH

64 MÜSLÜMAN TÜRKLERİN GELİŞTİRDİKLERİ FAİZSİZ ALIŞVERİŞ YÖNTEMLERİ

 ROTA

74 MEDENİYETLERİN BULUŞMA NOKTASI: SRİ LANKA

İSLAMİ FİNANSTA PENCERE MODELİ

İslami pencerelerin ülkemizde faaliyette bulunması, faizsiz finans sisteminin Türkiye'deki gelişimine katkı sağlayabilir

Dünya genelinde hızla büyümekte olan İslami finansın, günümüzde küresel bazda 2,5 trilyon doları aşan bir hacme ulaştığı tahmin edilmektedir. 2024'te ise bu rakamın yaklaşık 3,5 trilyon dolara yükseleceği beklenmektedir. Söz konusu ekosistemin omurgasını da yüzde 70 civarındaki pay ile İslami bankalar oluşturmaktadır. 2019 *İslami Finans Gelişme Raporu*; 2018'de 1,76 trilyon dolar olan İslami banka aktiflerinin, 2024'te 2,2 trilyon dolara ulaşacağını öngörmektedir. Türkiye'nin küresel İslami finanstaki konumuna bakıldığında ise 2018'de İslami finans varlıklarının 51 milyar dolar, İslami bankacılık varlıklarının ise 39 milyar dolar olduğu görülmektedir.

İSLAMİ BANKALARIN FAALİYET GÖSTERDİĞİ ÜLKELER, İKİ GRUBA AYIRILIYOR

İslami bankaların faaliyette bulunduğu ülkeleri, genel anlamda iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki İran ve Sudan gibi tüm finansal sistemin İslami finans ilkelerine göre çalıştığı ve konvansiyonel finansın yasak olduğu ülkelerdir. İkili finansal yapıya sahip olan ve diğer grupta bulunan; Malezya, Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Türkiye gibi ülkelerde ise İslami bankalar, konvansiyonel bankalarla birlikte faaliyet göstermektedir. Bunları ise kendi arasında İslami pencere olarak bilinen bankaların faaliyette bulunduğu Suudi Arabistan ve Endonezya gibi ülkeler ile bu bankacılık türünün yasal olarak mümkün olmadığı Türkiye ve Katar gibi ülkeleri iki alt gruba ayırmak mümkündür.

YAPILANMALARINA GÖRE İSLAMİ BANKA TÜRLERİ

Günümüzde 80 civarındaki ülkede sayıları 500'ü aşan İslami bankaların, üç farklı şekilde yapılandığı görülmektedir. Bu yapıları; İslami pencere, İslami yan kuruluş ve tam teşekküllü İslami banka olarak sıralamak mümkündür. Türkiye'de yürürlükte olan 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu; mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının faizsiz, katılım bankalarının ise faizli işlem yapmasına izin vermemektedir. Bu sebeple de bugün için İslami pencere olarak tanımlanan banka türünün, ülkemizde faaliyet göstermesi yasal olarak mümkün değildir. Dolayısıyla Türkiye'de kamu sahipliğindeki katılım bankaları İslami yan kuruluş, özel katılım bankaları ise tam teşekküllü İslami banka statüsündedir.

Günümüzde Batı ve farklı bölgelerden birçok konvansiyonel banka, İslami bankacılık hizmeti veren ayrı bölümler açmıştır. HSBC, ABN AMRO, American Express Bank, ANZ Grindlays, BNP Paribas, Citigroup, Morgan Stanley ve Union Bank of Switzerland başlıca çok uluslu konvansiyonel Batılı bankalara örnek oluşturmaktadır. National Commercial Bank of Saudi Arabia, Ahli United Bank of Kuwait ve Riyad Bank ise batılı olmayan başlıca konvansiyonel bankalar olarak gösterilebilir.

İSLAMİ PENCERE KAVRAMI VE BUNUN İSLAMİ YAN KURULUŞTAN FARKI

İslami pencereler, konvansiyonel bankalar tarafından İslami bankacılık işlemi yapmak isteyen müşterilerine hizmet vermek için sunulan özel imkânlardır. Hem Batılı hem de diğer İslam

TÜRKİYE'DE KAMU SAHİPLİĞİNDEKİ KATILIM BANKALARI İSLAMİ YAN KURULUŞ, ÖZEL KATILIM BANKALARI İSE TAM TEŞEKKÜLLÜ İSLAMİ BANKA STATÜSÜNDEDİR

ülkelerinde faaliyette bulunan birçok konvansiyonel bankanın, İslami pencereler sunduğu görülmektedir. Kısaca konvansiyonel bankaların şubeleri aracılığıyla İslami finansal ürün ve hizmet sunduğu bir işletme yapısına, İslami pencere denir. Bu, konvansiyonel bir banka içindeki müşterilerin sadece İslami finans prensipleriyle uyumlu enstrümanlar kullanarak iş yapabildiği bir penceredir.

Gerek İslami yan kuruluş gerekse tam teşekküllü İslami banka modelindeki ihtisaslaşmış İslami bankalar, tamamen İslami finans prensipleri üzerine yapılandırılmış ticari ve yatırım bankalarıdır. İslami pencereler ise yine aynı prensipler üzerine faaliyet göstermesine rağmen hem kuruluş yapısı hem de fiziki görünümü açısından ihtisaslaşmış İslami bankalardan farklıdır.

İSLAMİ PENCERE AÇMANIN MOTİVASYONU

İslami bankacılık gelişiminin ilk aşamalarında, müşterilere İslami finansal ürün ve hizmetler sunmak için ihtisaslaşmış İslami finans kuruluşları oluşturulmuştur. Ancak otoriteler, daha geniş müşteri tabanına ulaşmak için konvansiyonel finans kurumlarında da İslami pencerelerin kurulmasına izin vermiştir. İslami pencerelerin ortaya çıkmasındaki bir başka

sebepe ise maliyet etkinliği ve kârlılıkla ilgilidir. Dünya geneline bakıldığında konvansiyonel bankaların aktif ve sermaye kârlılığının genel olarak İslami bankalardan daha yüksek seyrettiği görülmektedir. İslami pencerede mevcut konvansiyonel bankanın altyapısının kullanılması, bu bankacılık türü için bir maliyet avantajı sağlamaktadır. Bahsi geçen avantaj da İslami pencerelere, ihtisaslaşmış İslami bankalara kıyasla daha yüksek bir verimlilik ve kârlılık imkânı tanımaktadır.

İSLAM HUKUKÇULARININ İSLAMİ PENCEREYE BAKIŞI

Bazı İslam hukuku uzmanları, İslami pencerelere olumlu bakmaktadır. Ancak faiz bazlı işlemler veya helal olmayan kaynakların içinde bulunduğu ortak bir finansman havuzu sebebiyle İslami pencerelerin gelirleri ile ilgili bir kuşku da sözkonusudur. Bununla birlikte şeriat bilgilerinin birçoğu, herhangi bir gelir kaynağının saflaştırılabileceği ve temizlenebileceğini de kabul etmektedir.

KÜRESEL BAZDA İSLAMİ
FİNANSIN,
2,5 TRİLYON
DOLARI
AŞAN BİR HACME ULAŞTIĞI
TAHMİN EDİLMEKTEDİR

GÜNÜMÜZDE BATI VE FARKLI BÖLGELERDEN BİRÇOK KONVANSİYONEL BANKA, İSLAMİ BANKACILIK HİZMETİ VEREN AYRI BÖLÜMLER AÇMIŞTIR

İSLAMİ PENCERELERİN POTANSİYEL KATKISI

İslami bankacılığın ürün ve hizmetleri, birçok yönden konvansiyonel bankacılığa benzemektedir. Çünkü fon transferine aracılık etmek, her iki sistemde de ana fonksiyondur. Ek olarak her iki finans türü de buldukları ülkelerin yasalarına uymak zorunda iken İslami bankalar, İslami finans prensiplerinin de bağlayıcılığı altındadır.

Konvansiyonel finansın pencere yoluyla İslami finans piyasasına katılımı, sektörün büyümesini olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin uluslararası sukuk ihracının büyük bir kısmı, (yüzde 70'e kadar veya daha yüksek) konvansiyonel bankaların aracılığıyla yapılmaktadır.

Bazı Ülkelerdeki İslami Pencere ve İslami Banka Sayıları

Ürün	İslami Pencere	İslami Banka
Suudi Arabistan	8	4
Malezya	10	16
Endonezya	20	14
Bangladeş	15	8
Umman	6	2
Pakistan	17	5

Kaynak: The Islamic Financial Services Board

İSLAMİ PENCERELERİN PERFORMANSI

Bugün dünya genelindeki İslami pencere sayısı, 300'ü aşmaktadır. Devletler özelinde İslami pencere aktiflerinin İslami bankacılık aktifleri içindeki payları incelendiğinde ise Suudi Arabistan ve Umman gibi ülkelerde bulunan İslami pencerelerin, toplam İslami banka aktiflerinin yarısından fazlasını oluşturduğu görülmektedir. İslami pencereye dayalı bankacılık türünün bazı ülkelerdeki finansal performansını izlemek için aktif kârlılığı ve sorunlu kredi oranları gibi göstergelerini İslami bankalar ile karşılaştırdığımızda ise 2019 itibarıyla Suudi Arabistan ve Endonezya'daki rakamlar ilgi çekicidir. Öyle ki bu ülkelerde İslami bankalar, İslami pencerelere kıyasla daha yüksek bir aktif kârlılığına sahiptir. Ancak yine aynı karşılaştırmaya göre Malezya için sözkonusu durum tam tersidir. Sorunlu kredi oranlarına bakıldığında da Suudi Arabistan ve Malezya'da İslami pencereler, Endonezya'da ise İslami bankalar daha yüksek oranlara sahiptir. Bölgeler özelinde İslami pencere performansları karşılaştırmasında da ülkeden ülkeye durumun değiştiği görülmektedir.

Ayrıca İslami pencereler, konvansiyonel banka müşterilerinde İslami bankacılığın ürün ve hizmetlerine yönelik farkındalığı da artırabilmektedir. Bu da kuşkusuz İslami bankacılığa yönelik talebi, olumlu manada etkileyecektir. Devamında pencereler, iki sistem arasındaki etkileşimi de daha olumlu hâle getirme

GÜNÜMÜZDE
80 CİVARINDA
ÜLKEDE 500'Ü AŞAN
İSLAMİ BANKA
BULUNMAKTADIR

İSLAMİ YAN KURULUŞ OLARAK AYRI BİR İHTİSASLAŞMIŞ BANKA AÇMAK İÇİN İSLAMİ PENCEREDEN ÇOK DAHA FAZLA SERMAYEYE İHTİYAÇ VARDIR

potansiyeli taşımaktadır. Üstelik daha eski tarihe ve geniş hacme sahip olan konvansiyonel finans birikimi, İslami finansla da fayda sağlayabilmektedir.

İSLAMİ PENCERENİN GELECEĞİ

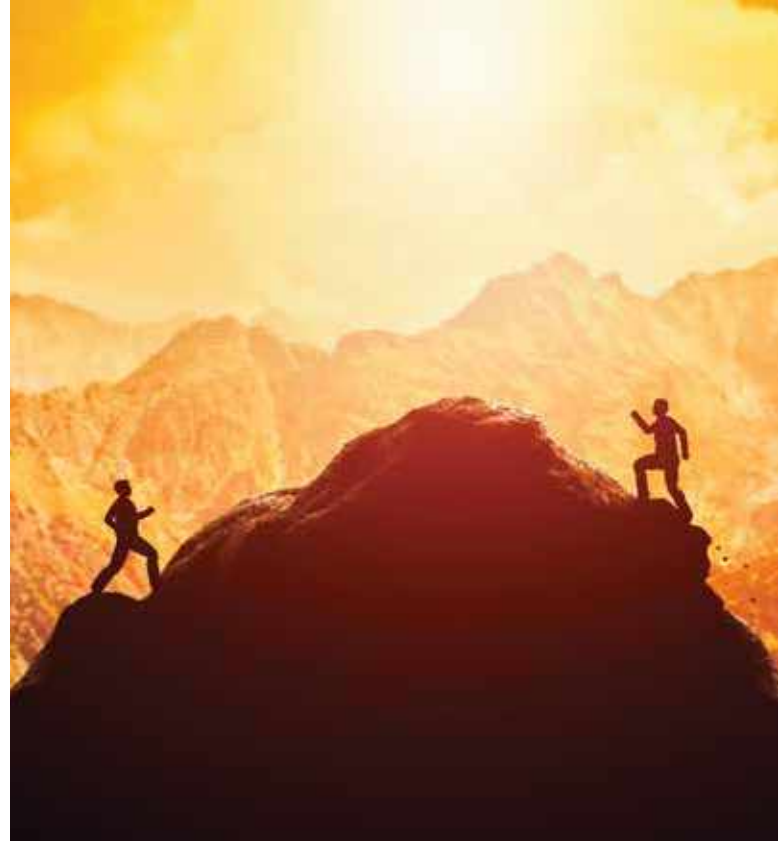
İslami pencere faaliyetlerinin genişlediğini gören konvansiyonel bir banka, bu uygulamayı bağımsız bir şirkete dönüştürerek yeni bir İslami banka açmayı düşünebilir. Ancak İslami yan kuruluş olarak ayrı bir ihtisaslaşmış banka açmak için İslami pencereden çok daha fazla sermayeye ihtiyaç olduğu da unutulmamalıdır. Bu sebeple İslami pencereden elde edilen kârın, titizlikle tespit edilmesi gerekmektedir. Çünkü genellikle penceredeki genel maliyetler, ana banka tarafından karşılanmaktadır. Kurumun ayrı bir İslami bankaya dönüşmesi durumunda ise bu maliyetlerin İslami banka tarafından finanse edilmesi gerekecektir.

İSLAMİ PENCERENİN TÜRK BANKACILIĞINA ETKİSİ

Türk bankacılık sisteminde İslami bankacılığın hacmi, gösterdiği hızlı gelişime rağmen hâlâ arzu edilen düzeyde değildir. Dolayısıyla yasal düzenlemeler ile İslami pencerelerin ülkemizde faaliyette bulunması, konvansiyonel banka müşterilerindeki farkındalığı olumlu etkileyebilir ve faizsiz finans sisteminin Türkiye'deki gelişimine katkı sağlayabilir. Bu aynı zamanda, İslami bankacılık hacminin daha hızlı büyümesi anlamına da gelmektedir.

**DÜNYA GENELİNDE
İSLAMİ PENCERE SAYISI,
300'Ü
AŞMAKTADIR**

TÜRKİYE'DEKİ KATILIM VE MEVDUAT BANKALARININ KÂRLILIK ORANLARI

Öte yandan yine rakamlara baktığımızda ülkemizdeki katılım bankalarının aktif kârlılığının mevduat bankalarına kıyasla daha düşük, sermaye kârlılığının ise yüksek olduğunu görmekteyiz. Oranlarının düşük olması sebebiyle kamu sermayeli mevduat bankalarını değerlendirme dışına aldığımızda da aktif kârlılıkta katılım ve mevduat bankaları arasındaki farkın açıldığına, sermaye kârlılığında ise kapandığına şahit olmaktadır. Dolayısıyla İslami pencereler, bu oranların birbirine yaklaşmasına ve rekabet koşullarının sıklaşması sebebiyle artmasına sebep olabilir.

Değerlendirilmesi gereken bir başka konu da mevcut katılım bankalarımızın İslami pencerelerle rekabetidir. Bazı alan araştırmalarında, mevcut katılım bankası müşterilerine İslami pencere uygulamasına nasıl baktıkları ve olası durumda kullanılıp kullanılmayacakları soruları yöneltilmiştir. Bu alan araştırmalarından birine katılanların yüzde 65'in üzerindeki kısmı, olumlu görüş bildirmiş ve kullanabileceğini ifade etmiştir. Bahsi geçen durum, İslami pencerelerin konvansiyonel bankalardan olduğu gibi katılım bankalarından da müşteri çekebileceği anlamına gelmektedir.